

SHABAN ÇUPI

NËPËR RRUGËT E JETËS
ESE TË SHKURTËRA

2025

1.

Vjeshta me tërë fuqinë e saj ka mbërthyer çdo gjë para vehtes. Një pjesë të madhe të gjetheve të Gjeneratës së Lisave i mori era, ndërsa ato që kanë mbetur sikur krenohen me qëndresën e tyre, por edhe ato një ditë nuk do t'i falë murlani.

2.

Vetëm ajo që kujtohet është jetë!-thoshte dikur nobelisti kolumbian Markezi, duke shtuar edhe porosinë e madhe, se :

Më lehtë gdhendet druri se sa realiteti!

Dhe...

Në këtë gdhendje realiteti nuk di se sa e sa latuesi humbi durimin dhe për çmim mori atë që nuk dëshironte.

3.

Dhe...

Secili ka hallet e veta, sikur ai fshatari me lëkurën e kokës se buallit që donte t'i thurte opingat. Kështu e paskan rrugët e jetës.

4.

E rrugët e jetës, që herët i kemi mësuar se nuk janë të shtruara me lule, por me gjemba që të thumbojnë fort, madje deri në asht. Ajo të përplasë thepinave, grykave, lugajave e llugajave dhe si e tillë nuk u buzëqesh të gjithëve.

5.

Në fillim ishim pak, por njëkohësisht ishim shumë sepse brenda nesh ishte mbjellur një ideal i madh lirie. Më vonë u bëmë shumë, aq shumë sa nuk na

nxente jorgani, andaj shumë sosh u larguan nga shtrati.

6.

Dhe... disa i mori lufta, disa burgu, disa vdekja, disa vetëvetja, disa mërgimi, disa hallet e jetës e disa Kulla e Babilonit...

7.

Dhe vjen një ditë kur deshe s`deshe do i ngjasosh lisit me pak gjethe të cilat edha ato, era e parë e vjeshtës që do të fryj do t`i plandos për tokë. Koha rrjedh e në rrjedh të saj, sikur brenda një libri, shënohen: gëzime, hidhërime, ngritje e rënie, përballje e përplasje... sepse koha rrjedh. Gjenerata mbulon gjeneratën.

8.

E megjithatë, kujtimet mbesin. Mbesin kujtime që nuk shlyhen dot. Në thellësi të këtyre kujtimeve shtrihet si kurban, gjërë e gjat sakrifica, sepse:

Armatën e Nishit

E kishim në shpinë

Përballë UDB-në

Në zemër kishim Lirinë.

9.

Ecë fushave dhe maleve të këtij atdheu që e deshëm si vehten. Ecë... dhe në vetvete s`ke se si të mos i kujtosh ato kohëra të forta e të certa që vështirë e kishe të qëndroje në këmbë. Jeta kushtonte me pak se një fishek pushke.

10.

E në ecje, kërkoj... e për ironi, para më dalin zhapinët, kameleonët, dhelpnakët... Ç'më duheni ju, s'po ju kërkoj juve, por ata, ata që më kanë humbur? Jo largë tyre, shoh grumbullin e milingonave. Të parët nuk i dua se kur hamanët e futën në zjarr profetin Ibrahim, zhapini më tërë fuqinë e tij i frynte zjarrit, ndërsa milingona me aq fuqi që kishte, sjellte ujë për të shuar zjarrin, sa për t'u thënë hamanëve se nuk ishte me ata. S'kishte më tepër fuqi. Ndalem te soji i dytë. Ndalem te shtëpia e tyre. Vështroj punën që bëjnë. Një punë të mrekullueshme dhe mendja më iku te profeti Sulejman me armatën e tij të madhe.

11.

Në degën e një lisi, një bilbil ia thoshte zanatit të tij, por nuk isha Sulejman që të kuptoja se a këndonte apo vajtonte ai? Në një degë tjetër qëndronte pupëza dhe me krijonte përshtypjen sikur ishte kthyer nga një vend i largët, nga zandani i Hagës. Ku ta di? Ndoshta ka shumë për të thënë, po ku ta gjejmë Sulejmanin që të deshifroj gjuhën e Hud-Hudit.

12.

Ecë... e nuk ndalem, por që në drumin e parë, rrugën ma pret i paudhi me një kockë gjahu në gojë. Unë kërkoj ata që më humbën, e para me del lahneti! Eu, bre! Mbahem për shkopi i cili më është bërë si shkopi i Musait. Ai jo vetëm që më ndihmon në ecje, por më mbron edhe nga zhapinjtë, nga

gjarpinjtë, nga të paudhet,... me mbron edhe nga gentë.

13.

Ecë... e në ecje shoh nje grumbull gurësh. Duken se janë gurë të përpunuar nga dora e njeriut. Janë gurë shtëpish të përmbysura nga tufanet si të ishin të qytetit të Ejkes.

14.

Dhe në ecje e sipër kërkoj, kërkoj... por gjej një shpellë. Nuk i ngjante shpellës se El Kejfit, por më shumë asaj të Platonit. S`ka kush që me futë në te,- thash me zërin e mendjes.- kam dalur që moti prej saj. Nuk jetohet me dritë hije, por me rreze dielli.

15.

Ecë.. dhe kur zbriti në luginën e rrethuar me male, vehtja iu duk se gjendej në Luginën e Tuvasë. Përskej rruge ishin vendosur disa shenja në formë tabelash. Në njërën prej tyre shkruante:

Kujdes nga kurthet e Samiriut se pastaj të godet sëmundja e tij!

16.

Në ecje dhe në kërkim të atyre që nuk i kam më, nga bjeshkët për rreth dëgjoj zërin e një bariu që ia thoshte një kënge të moçme:

Në vet nana gja për mue

Thujmi nanës se jam martue.

Në vet nana ç`nuse mori

Mur dy plumba në mes krahnor.

Në vet nana ç`gra e kajshin

Sorra e korba e vajtojshin...

17.

Dielli me rrezet e tij kishte kohë që kishte kaluar Lypenën e lodhur nga thatësia e kësaj vere dhe po i afrohej Lypetenit. Perëndimi i tij lajmëronte një agim të ri, agimin e ditës së re.

18.

Derisa po udhëtoja për vizitë të shoku im i burgut që ishte shëndetlig dhe që i takonte lagjës së Xhezaireve të Gjikëve, në varrezat e qytetit, vërejta varrin e Danjollit të Sherkës, të cilin para disa mujve e lëshoi shpirti. Sa ishte gjallë, me atë syrin e tij zhbirues, jo vetëm që të shikonte përpara dhe të skanonte nga koka te thembrat, por kthehej edhe një herë dhe të shikonte nga mbrapa, sikur donte t'i lexonte edhe mendimet brenda trurit dhe të gjitha këto i bënte për hesape të pushtuesit... Hej tokë Kosove, thash me zërin e mendjes, çka s'përbinë në „barkun" tënd!

19.

Dhe... derisa po udhëtoja, nga një shtëpi që shtrihej në rrënjë të një kodre, dëgjohej zëri i një burri i cili këndonte:

Kush ja vnon kamën Shipnis

I knoft korbi në kulëm të shpis...

20.

Në ecje e sipër, skaj një peme po pushonin dy udhëtarë dhe në dukje dukeshin se po prisnin diçka... U ngjasonin Estragonit dhe Vladimirit të Samuel Beketit dhe ende pa ua zgjatur dorën, i pyeta:

-Ku ishit?

- Atje.

-Me kend ishit?

-Me ata.

-Kur ishit?

-Atwherë.

U ndamë... unë rrugës sime, ndërsa ata në pritje të Godosë.

21.

Ecë... e në ecje mu kujtua Hidri i Musait. Sa shumë dëshirë kam që të takohem dhe të udhëtoja me atw! Ku ta di sa gjëra të reja do të mësoja nga dituria e tij e thellë! Nuk thuhet kotë, tërë jetën njeriu duhet të mësoj!

22.

Në ecje, takova autorin me Fjalorin etimologjik të trevës, i cili në kërkim të fjalës së humbur iu shua drita e syrit.

23.

Ecë... e në ecje takoj një njeri të cilin nuk e kisha parë kurr më parë. Ishte ulur skaj një rruge fshati dhe mbi dhe kishte vizatuar një vijë duke qëndruar pranë saj si të ishte një roje. Pasi e përshëndeta më tha:

Kjo vijë ndanë dy botë; botën e shqisave dhe ndjenjave tona në njërën anë dhe në anën tjetër, atë të „ gajbit” të fshehtës, të padukshmes... Kjo e fundit është përtej jetës sonë, tha ai.

Nuk dita si t'i përgjigjem konstatimit të tij. U ndamë, unë mendueshëm në rrugën time, ndërsa ai

mbet pranë kufirit të dy botëve duke pritur njerzë të tjerë, dhe njëkohësisht duke shprehur me zë më të lartë pohimin: Nëse ju ktheheni edhe ne do të kthehemi!

24.

Ecë ... e në ecje gjeta një shpatull, gjeta një asht kafshe. Derisa e vështroja ashtu të shtrirë mbi dhe, sikur më thoshte: Mos më përbuzni, shekuj më parë, atëherë kur nuk kishte as letër e as pergamenë, në shpinën time kam bartur fjalë të shtat palë qiejve!

25.

Ecë... e në ecje gjeta një varr të vogël dhe afër tij një mbishkrim: Këtu pushon këmba e ushtarit të UÇK-së këputur nga granatat e pushtuesit.

Me një qëndrim gatitu, nderova Varrin e Këmbës së Ushtarit. Më vonë kuptova se kishte vdekur edhe ushtari i cili tanimë ka dy varre; atë të këmbës dhe të trupit të pajetë.

26.

Rrugës kah udhëtoja, nën hijen e një lisi bisedonin dy njerzë: njëri ishte i pasur në xhep e tjetri ishte i pasur në shpirtë. Dialogu i tyre kishte të bënte se cili është më i rëndësishëm, cili ka vlerë më shumë. Kalova pranë tyre por nuk e vërejtën përshëndetjen time. I lash në hallet e tyre.

27.

Derisa dita po mbulohej nga nata, nga malet për rreth dëgjova një ulurimë ujku. Nga pleqtë kam mësuar se ujku shqisen e të dëgjuarit e ka shumë të

zhvilluar dhe dëgjon shumë larg. Sa që edhe xhindet
ia kanë mëri.

Ulurima e tij dikend po e ftonte.

28.

Ecë... maleve dhe fushave të këtij trolli arbëror, që
shekujt me pamëshirën e vet, zbrazën tufane... dhe
në ecje e sipër shoh një thanë e cila kishte çelur që
në hapat e parë të pranverës, por trugut të saj iu
kishte kapërdredhur një kulpër e cila synonte ta
ngulfas, t'ia ndalte rritën.

Eh, kulpër moj, -thash me zërin e mendjes,- ti je
krijuar veç për të penguar rritën e të tjerëve.

29.

Ecë...e në ecje takoj Lotin.

Nga kush dole? - pyeta.

Nga shpirti i zhuritur i nënës së dëshmorit, ka
ktheu ai.

30.

E në ecje takova Fjalën. Jam si plumbi, më tha pa e
pyetur. Lum ai që ia gjen vendin. Shpesh shëroj,
por edhe jo rrallë lëndoj, varet kush e përdor.

31.

Pak më tej e takova Besën. Më parë krenoheshin me
mua, tha ajo. Tani më përmendin shpesh, por më
mbajnë rrallë.

32.

Ecë...e në ecje gjej Sinqeritetin. Për ku je nisur?- e
pyes.

Për tek ata që më kanë humbur, - u gje gj ai.

Ka shumë të tillë ?

S`di pse nuk m`u përgjigj.

33.

Ecë,ecë!-më tha Hapi. Çdo hap që bën, sheh dhe mëson shumë. Nuk thotë kot populli: „Një i kërkushëm sa një i knushëm”. Të ecësh don të thotë se je në Lëvizje. E të lëvizësh don të thotë se je i gjallë.

34.

...dhe takova Ndërgjegjën e Moisi Golemit. Sa kohë kanë kaluar e ajo ende brente veten. S`dita çka ta pyes, e lash në hallet e saj.

35.

Përballë malit, gjeta Grushtin e Migjenit. Ende ishte në procesin e tantalizimit.

36.

Gjeta e çka nuk gjeta... Gjeta edhe gurin që ishte futur në këpucën time e më pengonte në ecje. E flaka tej në therrina.

37.

Dhe në ecje e sipër, te një udhëkryq fshati takova një njeri i cili pa e pyetur u rrufente udhëtarëve që parakalonin:

Ruajuni nga duaaja e Sadit! thoshte ai.

Cila ishte duaaja e tij? Pyeti njëri nga udhëtarët.

Njeriu u përgjigj: Zgjatja jetën, shtoja sprovën dhe vazhdoi me porosinë tjetër: Një kohë të vërtetën e bartë ti në shpinë e pastaj e vërteta të bart ty.

E pastaj ç`bëhet? pyeti udhëtari.

Kur të arrish që e vërteta të bart ty, atëherë gradualisht do të shkrihesh në të vërtetën absolute.

38.

I lodhur nga udhëtimet e gjata, gjumi më mori menjëherë. Që në gjumin e parë isha zhytur në ëndërra të thella. Ëndërroja nëntë shenjat e profetit Musa. Nuk di se sa më zgjati kjo ëndërr.